

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitvlaria Regvm Francorvm

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Capitula synodi Vernensis anni DCCLV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-19366

CAPITVLA SYNODI VERNENSIS

Edita à Pippino Rege & ab Episcopis anno DCCLV.

Incipit Concilium quod factum fuit ad palatium Vernis.

Suffecerant quidem priscorum patrum regulæ sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, rectissimæque normæ ad mortalium correctionem prolata, si earum sanctissima jura perseverassent illæsa. Sed quia emergentibus causis quibusdam non congruis, temporèque inquieto superveniente, contingit nonnulla ex hac re negligentia faciente fuisse intermissa, ideòque gloriosissimus atque Deo religiosus illuster vir Pippinus Rex Francorum universos penè Galliarum Episcopos aggregari fecit ad Concilium Vernis palatium publicum, recuperare aliquantisper cupiens instituta canonica. Et quia facultas modò non suppetit ad integrum, tamen aliqua ex parte vult esse correctum quod Ecclesiæ Dei valde cognoscitur esse contrarium. Et si tempora serena spatiàque tranquilla divinitus fuerint ei collata, cupit ad plenum secundum sanctorum canones plenius opitulante divina gratia, melius, perfectius, integrèque inantea conservare. Et cum ita factum fuerit, cessent hæc quæ necessitate cogente ex sacris canonibus remissius sunt excerpta, maneatque præfata jura canonica firma, integra, atque intemerata. Tamen interim quod melius possumus, hæc inconvulsa atque inviolata esse cupimus. Ipsarum enim rerum, quæ pro emendatione nostra communiter sunt prolata, per distincta capitula subter tenentur inserta. Datum V. Idus Iulij, anno quarto scripti gloriosissimi Pippini Regis.

INCIPIVNT CAPITVLA.

1. **V**T unaquæque civitas suum habeat Episcopum.
2. De Episcopis Metropolitanarum vice constitutis.
3. Vt Episcopus in sua parrochia omnium corrigendorum habeat potestatem.
4. De datibus synodis per singulos annos convocandis.
5. Qua ratione sint emendandi qui virorum aut puellarum monasteriis præsent.
6. Ne Abbatisa duobus præsit monasteriis, nec extra monasterium, nisi Rex vocet, licentiam habeat exeundi. De monialibus item, ne exeant, & ut lapsæ in monasterio ipso penitentiam agant. Vt per alios ipsarum necessitates Regi vel synodo suggerantur. Et de probatione earum que regulariter vivere volunt.
7. Vt publicum baptisferium, nisi jussu Episcopi, nullam consuetur.
8. Vt omnes Presbyteri Episcopo subsint, nec sine illius jussione baptizent nec Missas faciant.
9. Excommunicari eos qui cum excommunicatis communicant. Que lex sit excommunicatis; & de iis qui adversus excommunicationem reclamant, vel eam parvipendunt.
10. Vt monachi Romam vel ad alia loca non vagentur. Et si quis ob negligentiam Abbatibus ad aliud monasterium migrare velit, cum Episcopi consensu liceat.
11. Vt Clerici omnes sub manu vivant Episcopi, vel in monasterio sub ordine regulari.
12. Vt Clerici ab Ecclesiis suis ad alias non migrent. Et ut alterius Ecclesiæ Clericum nemo suscipiat.
13. De Episcopis vagantibus, ut neque minifrent neque ordinationem ullam faciant sine licentia Episcopi cuius parrochia est.

14. Die dominico quid operis facere liceat aut non liceat.
15. Vt nuptiæ omnes publicæ fiant.
16. Vt Clerici secularibus negotiis non implicentur.
17. Vt, mortuo Episcopo, Ecclesia supra tres menses sine pastore non relinquatur.
18. Vt Clerici publica iudicia sine jussu Episcopi non petant.
19. Vt Ecclesiarum immunitates illibate serventur.
20. De ratiociniis monasteriorum, quæ Regi vel Episcopo debentur.
21. Vt Episcopi singuli presbyteratus sibi competentes obtineant.
22. De teloneis, ut à peregrinis non exigantur, neque in iis locis ubi esse non debent.
23. Vt iudices viduarum & orphanorum atque Ecclesiæ causas primo audiant loco.
24. Vt nullus per pecunias ad honores ecclesiasticos accedat.
25. Vt Episcopi & alij iudices pro justitia faciendis sportulas non accipiant.
26. De teloneis.
27. De moneta.
28. De immunitatibus conservandis.
29. De justitia facienda.
30. De ecclesiasticis viris qui se reclamare ad palatium veniant.

INCIPIUNT SUPRASCRIPTA CAPITVLA ET EORVM TEXTVS.

Vt unaqueque civitas suam habeat Episcopum.

I. Vt Episcopi debeant per singulas civitates esse.

De Episcopis Metropolitanorum vice constitutis.

II. Episcopos quos modò in vicem Metropolitanorum constituimus, ut ceteri Episcopi ipsis in omnibus secundùm canonicam institutionem obediant, interim quòd secundùm canonicam institutionem hoc plenius emendamus.

Vt Episcopus in sua parrochia omnium corrigendorum habeat potestatem.

III. Vt unusquisque Episcoporum potestatem habeat in sua parrochia tam de clero quàm de regularibus vel secularibus ad corrigendum & emendandum secundùm ordinem canonicum spirituales, ut sic vivant qualiter Deo placere possint.

De duabus synodis per singulos annos convocandis.

IV. Vt bis in anno synodus fiat. Prima synodus mense primo, quod est Martias Kalendas, ubicunque Dominus Rex iusserit, in ejus præsentia. Secunda synodus Kalendas Octobris, aut ad Sueffiones, aut ubi in Martias Kalendas inter ipsos Episcopos convenit. Et illi Episcopi ibidem conveniant quos modò vice Metropolitanorum constituimus. Et illi alij Episcopi vel Abbates seu Presbyteri, quos ipsi Metropolitaniani apud se venire iusserint, ibidem in ipsa secunda synodo convenire faciant. *Qua ratione sint emendandi qui virorum aut puellarum monasteria regunt.*

V. Vt monasteria tam virorum quàm puellarum secundùm ordinem regulariter

vivant. Et si hoc facere contempserint, Episcopus in cujus parrochia esse videntur hoc emendare debet. Quòd si non poterit hoc emendare, illi quem Metropolitanum constituimus hoc innotescat, & ipse hoc emendari faciat. Quòd si hoc nec ipse emendare poterit, ad synodum publicam exipde veniant, & ibidem canonicam sententiam accipiant. Et si publicam synodum contempserint, aut honorem suum perdant, aut excommunicentur ab omnibus Episcopis, & tales in eorum loco in ipsa synodo constituantur per verbum & voluntatem Domni Regis, vel consensu servorum Dei, qui secundùm ordinem sanctum ipsum gregem regant.

Ne Abbatisa duobus præsit monasteriis, nec extra monasterium, nisi Rex vocet, licentiam habeat exendi. De monialibus item, ne exeant; & ut lapsæ in monasterio ipso penitentiam agant. Vt per alios ipsarum necessitates Regi vel synodo suggerantur. Et de probatione illarum que regulariter vivere nolunt.

VI. Constituimus ut nulla Abbatisa duo monasteria præsumat habere; nec extra monasterium licentiam habeat exire, nisi hostilitate cogente. Sed Dominus Rex quando aliquam de ipsis Abbatisis ad se venire iusserit, semel in anno, per consensum Episcopi in cujus parrochia est, ut tunc ad eum aliqua veniat ex sua iussione, si necessitas fuerit; & alibi omnino non debeat nec per villas nec per alia loca demorari, nisi tantùm quàm celerius potuerit ambulare & reverti. Et antè non moveat de suo monasterio priusquàm suum Missum transmittat ad Dominum Regem. Et si iusserit Rex venire, veniat. Sin au-

tem, in monasterio permaneat interim quod in antea hoc plenius secundum canones emendaverit. Similiter nec illae monachae extra monasterium exire debeant. Quod si aliqua in aliquem lapsum ceciderit, infra monasterium per consilium Episcopi poenitentiam agat. Et si necesse est de earum necessitate ad Dominum Regem vel ad synodum aliquid suggerere, earum Praepositi vel Missi hoc debeant facere. Et qualia munera ad palatium dare voluerint, per Missos suos ea dirigant. Et si aliqua monasteria sunt quae earum ordinem propter paupertatem adimplere non possunt, hoc ille Episcopus de veritate praevideat, & hoc Domino Regi innotescat, ut in sua elemosyna hoc emendare faciat. Et si tales feminae velatae ad praesens ibidem congregatae inveniuntur quae regulariter vivere non velint, nec ad hoc dignae sunt ut cum illis aliis habitent, Episcopus vel Abbatissa praevideant locum aptum ubi separatim cum custodia in pulsatório habitare debeant vel operari manibus quod ipsa Abbatissa eis iusserit, interim quod probatae dignae sint ut in congregatione recipiantur.

Vt publicum baptisterium, nisi, iussu Episcopi, nullum constituitur.

VII. Vt publicum baptisterium in nulla parochia esse debeat nisi ubi Episcopus constituerit cuius parochia est. Nisi tantum si necessitas evoenerit pro infirmitate, aut pro aliqua necessitate, illi Presbyteri, quos Episcopus in sua parochia constituerit, in qualicumque loco evoenerit, licentiam habeant baptizandi, ut omnino sine baptismo non moriantur.

Vt omnes Presbyteri Episcopo subsint, nec sine illius iussione baptizent, nec Missas faciant.

VIII. Vt omnes Presbyteri qui in parochia sunt, sub potestate Episcopi esse debeant, & de eorum ordine nullus Presbyter praesumat in illa parochia baptizare nec Missas celebrare sine iussione Episcopi in cuius parochia est. Et omnes Presbyteri ad Concilium Episcopi sui conveniant. Et si hoc quod superius comprehensum est facere contempserint, secundum canonicam institutionem iudicentur, tam ipsi quam defensores eorum.

Excommunicari eos qui scientes cum excommunicatis communicant. Quae lex sit excommunicatis; & de iis qui adversus excommunicationem reclamant, vel eam parvipendant.

Lib. v. Ca-

IX. Si quis Presbyter ab Episcopo de-

gradatus fuerit, & ipse per contemptum postea aliquid de suo officio sine commatu facere praesumpserit, & postea ab Episcopo suo correptus & excommunicatus fuerit, qui cum ipso communicaverit scienter, sciat se esse excommunicatum. Similiter quicumque Clericus, aut laicus, vel femina, incestum commiserit, & ab Episcopo suo correptus se emendare noluerit, & ab Episcopo suo excommunicatus fuerit, si quis cum ipso communicaverit scienter, sciat se excommunicatum esse. Et ut sciatis qualis sit modus istius excommunicationis, in Ecclesiam non debet intrare, nec cum ullo Christiano cibum vel potum sumere; nec ejus munera quisquam accipere debet, vel osculum porrigere debet, nec in oratione se iungere, nec salutare, antequam ab Episcopo suo fuerit reconciliatus. Quod si aliquis se reclamaverit quod injuste sit excommunicatus, licentiam habeat ad Metropolitanum Episcopum venire, & ibidem secundum canonicam institutionem iudicetur, interim suam excommunicationem custodiat. Quod si aliquis ista omnia contempserit, & Episcopus emendare minime potuerit, Regis iudicio exilio condemnatur.

Vt monachi Romanam vel ad alia loca non vagentur. Et si quis ob negligentiam Abbatibus ad aliud monasterium migrare velit, cum Episcopi consensu liceat.

X. Vt monachi qui veraciter regulariter vivunt, ad Romanam sedem vel alibi vagari non permittantur, nisi obedientiam Abbatis sui exercent. Et si talis causa evoenerit, quod absit, quod ille Abbas sic remissus vel negligens inveniat ut in manus laicorum ipsum monasterium veniat, & hoc Episcopus emendare non potuerit, & aliqui tales monachi ibidem fuerint qui propter Deum de ipso monasterio in alterum migrare velint, propter eorum animas salvandas, hi per consensum Episcopi licentiam habeant, qualiter eorum animae possint salvari.

Vt Clerici omnes sub manu vivant Episcopi, vel in monasterio sub ordine regulari.

XI. De illis hominibus qui dicunt quod se propter Deum tonsorassent, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec sub manu Episcopi sunt, nec in monasterio regulariter vivunt, placuit ut in monasterio sint sub ordine regulari, aut sub manu Episcopi sub ordine canonico. Et si aliter fecerint, & correpti ab Episcopo suo se

emendare noluerint, excommunicentur. Et de ancillis Dei velatis eadem forma servetur.

Vt Clerici ab Ecclesiis suis ad alias non migrent. Et ut alterius Ecclesie Clericum nemo suscipiat.

XII. Clericos in Ecclesia militantes, sicut jam constitutum est, non licere in alterius civitatis Ecclesia vel in potestate laicorum militare, sed ibidem permanere in qua principio ministrare meruerunt; extra eos qui, amissa patria, ad aliam Ecclesiam pro necessitate venerint. Qui vero Episcoporum aut laicorum, post hoc constitutum, alterius Ecclesie Clericum susceperit, nisi ad excusandum rationabiliter, placuit à communione suspendi, & eum qui suscepit, & eum qui susceptus est, quousque Clericum qui transfatus est fecerit ad suam reverti Ecclesiam.

De Episcopis vagantibus, ut neque ministrant neque ordinationem ullam faciant sine licentia Episcopi cujus parochia est.

XIII. De Episcopis vagantibus, qui parochias non habent, nec scimus ordinationem eorum qualiter fuit, placuit, juxta instituta sanctorum patrum, ut in alterius parochia ministrare nec ullam ordinationem facere debeant sine jussione Episcopi cujus parochia est. Et si hoc facere presumpserint, ab officio suspendantur interim quod ad synodum exinde venerint, & ibidem secundum canonicam institutionem accipiant sententiam, nisi tantum pro itinere causa. Et si ullus Clericus aut laicus talem Episcopum aut Presbyterum defenserit sine comite Episcopi cujus parochia est, excommunicetur ulque ad emendationem.

Die dominico quid operis facere liceat aut non liceat.

XIV. Quia persuasum est populis die dominico agi cum caballis sive bubus & vehiculis itinera non debere, neque ullam rem ad victum preparari, vel ad nitorem domus vel hominis pertinentem ulatenus exerceri, quæ res ad Iudaicam superstitionem magis quam ad Christianam observationem pertinere probatur, id statuimus, ut die dominico quod antea fieri licuit liceat. De opera tamen rurali, arato, aut vineæ sectione, excussione, vel sepe censuimus abstinendum, quod facilius ad Ecclesiam venientes orationis gratia vacent. Quod si inventus fuerit quis in operibus superscriptis, quæ interdicta sunt exercere, qualiter emendari debeat, non

in laicorum districtione, sed in sacerdotis castigatione consistat.

Vt nuptiæ omnes publicè fiant.

XV. Vt omnes homines laici publicas nuptias faciant, tam nobiles, quam ignobiles.

Vt Clerici secularibus negotiis non implerentur.

XVI. Vt Clerici conductores non sint, hoc est, ut non habeant actiones seculares, nisi pro causa Ecclesiarum, orphanorum, vel viduarum, ordinante Episcopo suo, vel Abbate.

Vt, mortuo Episcopo, Ecclesia supra tres menses sine pastore non relinquatur.

XVII. Vt post mortem Episcopi non liceat episcopatum esse sine pastore supra menses tres; nisi talis necessitas grandis e venerit ut hoc nullomodo aliter fieri possit. Præcipue proximo synodo, cum e venerit, Episcopus ordinetur.

Vt Clerici publica iudicia sine jussu Episcopi non petant.

XVIII. Vt nullus Clericus ad iudicia laicorum publica veniat, nisi per jussionem Episcopi sui, vel Abbatis, juxta canones Carthaginenses capitulo ix. ubi scriptum est: *Qui relicto ecclesiastico iudicio publicis iudiciis se purgare voluerit, etiamsi pro illo prolata fuerit sententia, locum suum amittat. Hoc in criminali iudicio. In civili vero perdat quod evicit, si locum suum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos iudices undique Ecclesie patet auctoritas, ipse se indignum fraterno consortio iudicat qui de universa Ecclesia malè sentiendo, de seculari iudicio postulat auxilium, cum privatorum Christianorum causas Apostolus ad Ecclesiam deferri atque ibidem terminari præcipiat.* Et maxime, ne in talibus causis inquietudinem Domino Regi faciat.

Vt Ecclesiarum immunitates illibate serventur.

XIX. Vt omnes emunitates per universas Ecclesias conservate sint.

De ratiociniis monasteriorum, quæ Regi vel Episcopo debentur.

XX. In alia synodo nobis perdonastis ut illa monasteria, ubi regulariter monachi vel monachæ vixerunt, hoc quod eis de istis rebus dimittebatis unde vivere potuissent, exinde, si regalis erat, ad Regem faciant rationes Abbas vel Abbatissa, & si episcopalis, ad illum Episcopum. Similiter & de illis vicis.

Concil. Chalcedon. c. 20. lvo par. 6. c. 161. Dist. 71. c. 4. Clericos.

Concil. Chalced. c. 3.

Concil. Chalced. c. 25.

Lib. vii. c. 155.

Concil. Carthag. 111. c. 9.

Lib. vii. Capitular. c. 276.

Lib. v. c. 15.

*Vt Episcopi singuli presbyteratus sibi
competentes obtineant.*

XXI. Ut illos presbyteratus qui ad illum episcopatum obtinent, ille Episcopus ipsos debeat habere, sicut in alia synodo perdonavit Dominus Rex.

*De teloneis, ut à peregrinis non exigantur,
neque ab iis locis ubi esse non debent.*

XXII. De peregrinis qui propter Deum vadunt, ut de eis teloneos non tollant, & de illis aliis teloneis quos Dominus Rex antea perdonavit sic fiat ut ubi legitime non debent esse, donati non sint.

*Vt iudices viduarum & orphanorum atque
Ecclesie causas primo audiant loco.*

XXIII. Ut Comites vel iudices ad eorum placita primò viduarum, orphanorum, vel Ecclesiarum causas audiant & definiant in elemosyna Domni Regis, & postea alias causas cum iustitia rationabiliter iudicent.

*Vt nullus per pecunias ad honores ecclesiasticos
accedat.*

XXIV. Ut nullus per pecunias ad honorem vel gradum ecclesiasticum accedere debeat, quia hæresis simoniaca esse videtur.

*Vt Episcopi & alij iudices pro iustitia
facienda sportulas non accipiant.*

XXV. Ut nec Episcopus nec Abbas nec ullus laicus pro iustitia facienda sportulas contradictas accipiat: quia ubi dona intercurrunt, iustitia evacuatur.

De teloneis.

XXVI. De teloneis verò sic ordinamus, ut nullus de victualio & carris, quæ absque negotio sunt, teloneum prendant. De fauna similiter, ubicunque vadunt. Et de peregrinis similiter constituimus, ut quando propter Deum ad Romam vel alicubi vadunt, sic ordinamus ut ipsos per nullam occasionem ad pontes vel exclusos aut navigatio detineatis, nec

propter scirpa sua ipsi peregrinis calumniam faciatis, nec ullum teloneum eis tollatis. Et si aliquis hoc fecerit, qualiscunque homo hoc comprobaverit, nos de sexaginta solidis triginta concedimus illi, & illi alij triginta in partem Domni Regis veniant.

De moneta.

XXVII. De moneta constituimus similiter, ut amplius non habeat in libra pensante nisi viginti duos solidos, & de ipsis viginti duobus solidis monetarius habeat solidum unum, & illos alios reddat.

De immunitatibus conservandis.

XXVIII. Ut emunitates observatæ v. 15. sint.

De iustitia facienda.

XXIX. Ut omnes faciant iustitiam, v. 16. tam publici, quam ecclesiastici. Et si aliquis homo ad palatium venerit pro causa sua, & antea ad illum Comitem non innotuerit in mallo ante Rachinburgios, & hoc sustinere noluerit quod ipsi legitime iudicaverint, si pro istis ad palatium venerit, vapuletur. Et si major persona est, Regis in arbitrio erit. Et si reclamaverint quòd legem eis non iudicassent, tunc licentiam habeant ad palatium venire pro ipsa causa. Et si ipsos convincere potuerint quòd legem eis non iudicassent, secundum legem hoc emendare faciat. Et si Comes & Rachinburgij eos convincere potuerint quòd legem eis iudicassent, & ipsi hoc recipere noluerint, contra ipsos emendare faciat.

*De ecclesiasticis viris qui se reclamare
ad palatium veniant.*

XXX. Similiter de ecclesiasticis, si ad palatium venerint de eorum causa sibi reclamare super eorum seniore, si veniunt, vapulentur, nisi senior suus eos pro sua causa transmiserit.

